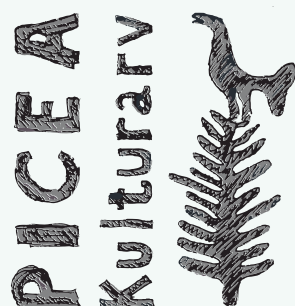

Senmesolitikum i Ammenäs

Arkeologisk utredning inför detaljplan, inom fastigheten
Ammenäs 1:389, Forshälla socken, Uddevalla kommun,
Västra Götalands län

Picea kulturarv Rapport 2024:3

Daniel Gunnarsson

Senmesolitikum i Ammenäs

Arkeologisk utredning inför detaljplan, inom fastigheten Ammenäs
1:389, Forshälla socken, Uddevalla kommun, Västra Götalands län

Daniel Gunnarsson

Senmesolitikum i Ammenäs

**Arkeologisk utredning inför detaljplan, inom fastigheten Ammenäs
1:389, Forshälla socken, Uddevalla kommun, Västra Götalands län**

Picea kulturarv Rapport 2024:3

© Picea kulturarv 2024

Författare: Daniel Gunnarsson

Redigering och layout: Amanda Jönsson

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen

Omslagsbild: Illustration av Nina Balknäs

Upphovsrätt: Om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY: <http://creativecommons.org>. Grundkartor © Lantmäteriet, tillhandahållna av företagaren

*Picea kulturarv ek för
Folkvisegatan 12, BV
422 41 Hisings Backa
www.piceakulturarv.se
kontakt@piceakulturarv.se*

Innehåll

Sammanfattning	7
Inledning	9
Bakgrund och syfte	9
Utredningsområdet	9
Tidigare undersökningar	9
Metod	9
Resultat	11
Slutsatser	12
Utvärdering	12
Referenser	14
Administrativa uppgifter	14

Bilaga 1. Schakttabell

Figur 1. Översiktskarta. Utredningsområdet (markerat med cirkel) låg i Ammenäs, på södra sidan av Byfjordens mynning.

Sammanfattning

Picea kulturarv har i mars 2024 utfört en arkeologisk utredning i Ammenäs, Uddevalla kommun, med anledning av att den aktuella fastigheten skulle detaljplaneläggas. Totalt 43 söschakt togs upp med grävmaskin inom utredningsområdet, som bestod av två delområden. Fynd av slagen flinta påträffades i fyra av schakten i områdets nordvästra del. Fynden, bland annat ett mikrospån, tillvaratogs ej. Platsen tolkades som en mindre boplatzlämning från senmesolitisk tid och har registrerats som en fornlämning i Kulturmiljöregistret med lämningsnummer L2024:814. Boplatzen avgränsades utifrån fyndförekomst och topografi. Inga ytterligare lämningar framkom.

Figur 2. Undersökningsområdet, med omgivningens kända lämningar markerade.

Inledning

Bakgrund och syfte

På uppdrag av Elisabeth Magnusson (via Liljewall AB) och Länsstyrelsen Västra Götaland genomförde Picea kulturarv i mars 2024 en arkeologisk utredning i Ammenäs, Uddevalla kommun (figur 1). Utredningen omfattade delar av fastigheten Ammenäs 1:389, inom vilka företagaren och Liljewall AB samarbetar med Uddevalla kommun för att ta fram en detaljplan för bostäder. På höjderna i Ammenäs finns sedan tidigare kända förhistoriska boplatser (figur 2).

Länsstyrelsen bedömde att en arkeologisk utredning skulle utföras. Syftet med utredningen var att fastställa om fornlämningar fanns inom området och att ge Länsstyrelsen beslutsunderlag inför fortsatta åtgärder. Resultatet ska kunna användas som planeringsunderlag av Liljewall AB. Inga tidigare arkeologiska undersökningar är utförda inom utredningsområdet.

Utredningsområdet

Utredningsområdet består av två ytor belägna i den västra delen av Ammenäs, på en bergsbunden höjd med utblickar över den närliggande Havstensfjorden. Utredningsområdet omfattar totalt cirka 17 300 m² och har fram till tiden för utredningen bestått av skogs- och hällmark, omgivet av tätbebyggt villaområde. Inför utredningen avverkades skogen i området.

Utredningsområdet ligger mellan 23 och 28 meter över havet, vilket innebär att de högsta partierna torrlades under senmesolitisk tid, för cirka 7 000 år sedan. Inga tidigare registrerade lämningar finns inom utredningsområdet. Runt omkring utredningsområdet, inom cirka 500 meter, finns flera registrerade förhistoriska boplatser, ett gravröse och en stensättning (figur 2).

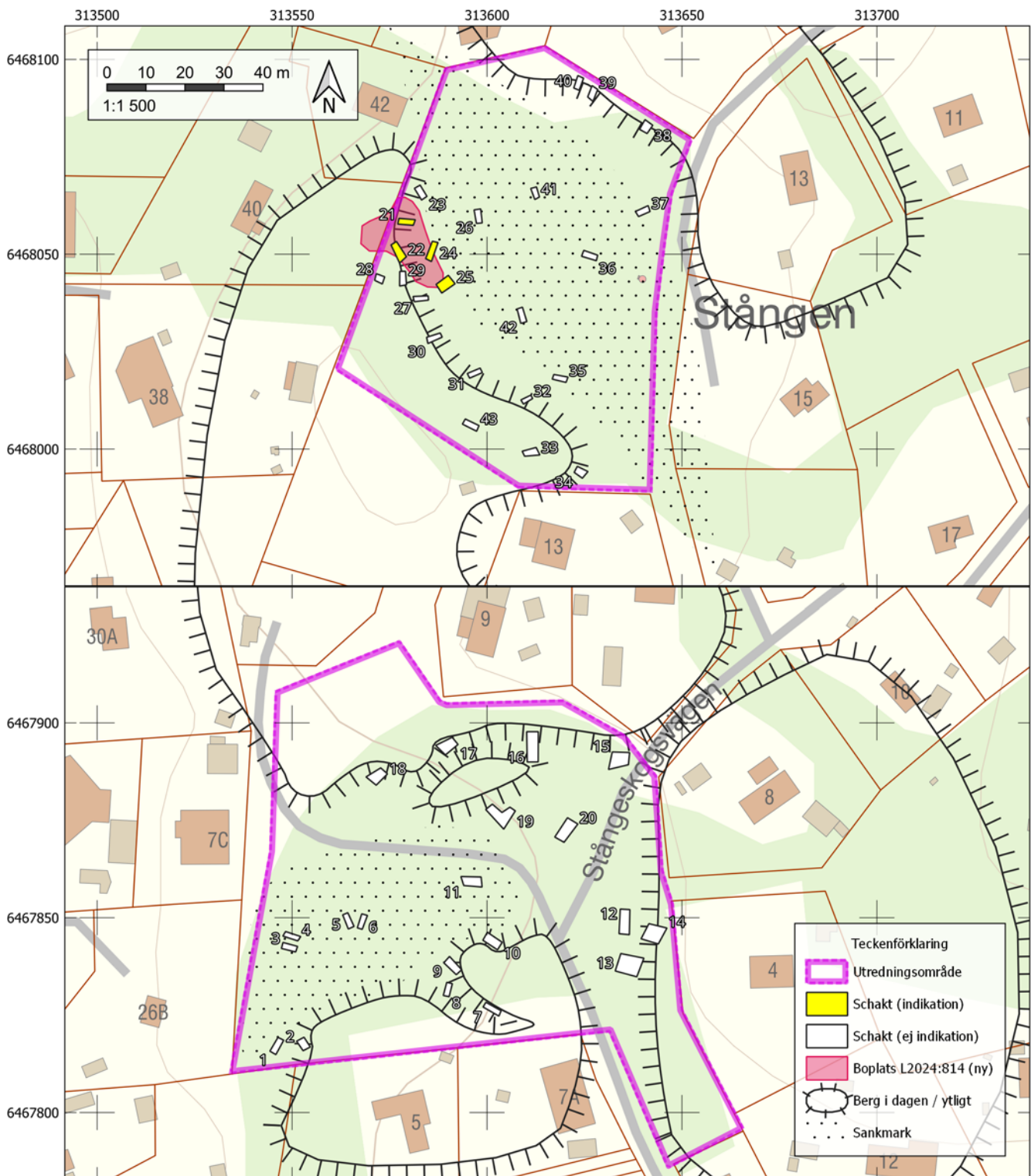
Tidigare undersökningar

I början på 2000-talet utfördes flera arkeologiska utredningar och undersökningar i samband med detaljplanering och byggnation i Ammenäsområdet (se bl.a. Lundin 2003, Hernek 2015). Som ett resultat av undersökningarna registrerades och undersöktes många av områdets förhistoriska boplatser. Flera av dessa boplatser ligger relativt högt upp på områdets bergspartier. Den boplatser som ligger närmast det aktuella utredningsområdet är L1969:675 (Forshälla 362), av vilken en mindre del undersöktes i samband med utredning och antikvarisk kontroll år 2000 respektive 2001 (Lundin 2003). Sammantaget påträffades en kokgrop/härd, ett möjligt kulturlager och flintavfall bestående av ett 40-tal flintor. Utifrån förekomsten av spån och mikrospån, samt boplatserns läge i terrängen (30–35 meter över havet) daterades boplatserna preliminärt till senmesolitikum-tidigneolitikum.

Från år 2020 och framåt har ytterligare undersökningar genomförts i den sydöstra delen av Ammenäs (Nieminen 2024). Här har en variation av boplatserlämningar undersökts och man har bland annat påträffat mesolitiskt flintmaterial i ett topografiskt läge som liknar det aktuella utredningsområdet.

Metod

Fältarbetet genomfördes i form av inventering och utredningsgrävning och utfördes av två arkeologer med hjälp av grävmaskin under två dagar. Arbetet inleddes med inventering till fots för att mäta in och beskriva eventuella synliga lämningar. Utredningsgrävningen utfördes genom sökschaktning med grävmaskin. Schakten grävdes skiktvis ned till orörd nivå och skikten rensades för hand. Upptagna schakt mättes in, fotograferades och beskrevs. Fynd samlades tillfälligt in utifrån lager och schakt, och bedömdes översiktligt innan de återdeponerades i schakten.

Figur 3. Planer över de två delområdena och utredningsresultatet, inklusive schaktnummer.

Resultat

Vid inventeringen kunde inga ovan mark synliga lämningar konstateras.

Under utredningsgrävningen togs totalt 43 schakt upp (figur 3, bilaga 1). Schakten förlades där det var möjligt med tanke på terräng då delar av området utgjordes av berg. På många håll påträffades även berg eller större stenar direkt under markytan. I bägge delområden fanns partier med sankare mark som undersöktes mindre intensivt. Lagerföljden inom området bestod generellt av cirka 0,1–0,15 meter förna, följt av svallad, sandig morän med lite olika karaktär beroende på topografiskt läge.

Schakt 1–20 togs upp inom det södra delområdet. Ingenting av arkeologiskt intresse påträffades i dessa schakt.

Schakt 21–43 togs upp inom det norra delområdet. I fyra av schakten i områdets västra del (S21, 22, 24 och 25) påträffades slagen flinta

(figur 4). Dessa schakt togs upp på en flack, sandig avsats direkt nedanför ett parti med skarpa berghällar. Fynden påträffades i stort sett direkt under förnan, ytligt i den underliggande sandiga moränen.

Flintan sorterades och beskrevs översiktligt i fält innan den återdeponerades i schakten. Sammanlagt iaktogs 1 mikrospån, 9 avslag, 16 övriga flintor samt splitter. Majoriteten av materialet påträffades i schakt 21, endast 2 övriga flintor påträffades i schakt 25. Generellt kan sägas att själva flintmaterialet var av varierande kvalitet och karaktär. Enstaka flintor var svallade eller eldpåverkade/vitpatinerade. Fyndmaterialet innehöll ett mikrospån. Några av de övriga flintorna kan tolkas som kärnfragment, varav en skulle kunna vara ett förarbete till en skivvyxa eller skivmejsel.

Figur 4. Flintmaterialet från schakt 21. Avslag t.v., övriga t.h. (möjligt kärnfragment överst), mikrospån och eventuellt förarbete till skivvyxa/-mejsel i mitten. Skalan visar centimeter.

Slutsatser

Då fynd endast påträffades i en begränsad del av det norra delområdet tolkades platsen som en mindre boplatzlämning. Bopplatsen bedömdes som fornlämning och registrerades med lämningensnummer L2024:814. Bopplatsen avgränsades utifrån fyndförekomst och topografi. Boplatsläget består av ett flackt, sandigt parti direkt öster om och nedanför en liten rygg med skarpa berghällar, vilka bildar en topografisk gräns mot väster (figur 3). Majoriteten av fyndmaterialet påträffades i schakt 21 och 22, i direkt anslutning till hållarna. Samma markparti sträcker sig utmed berghällarna och några meter in på grannfastigheten, och bopplatsen bedöms finnas även där. Mot öster övergår markpartiet i lägre, fuktigare mark och i schakt 24 och 25 påträffades endast ett mindre antal flintor.

Det påträffade flintmaterialet är relativt anonymt, men pekar på en mesolitisk datering. Fyndmaterialet, sett tillsammans med läget i landskapet, lämpar sig till att göra en preliminär tolkning att det rör sig om en senmesolitisk boplat. Under en del av senmesolitikum har

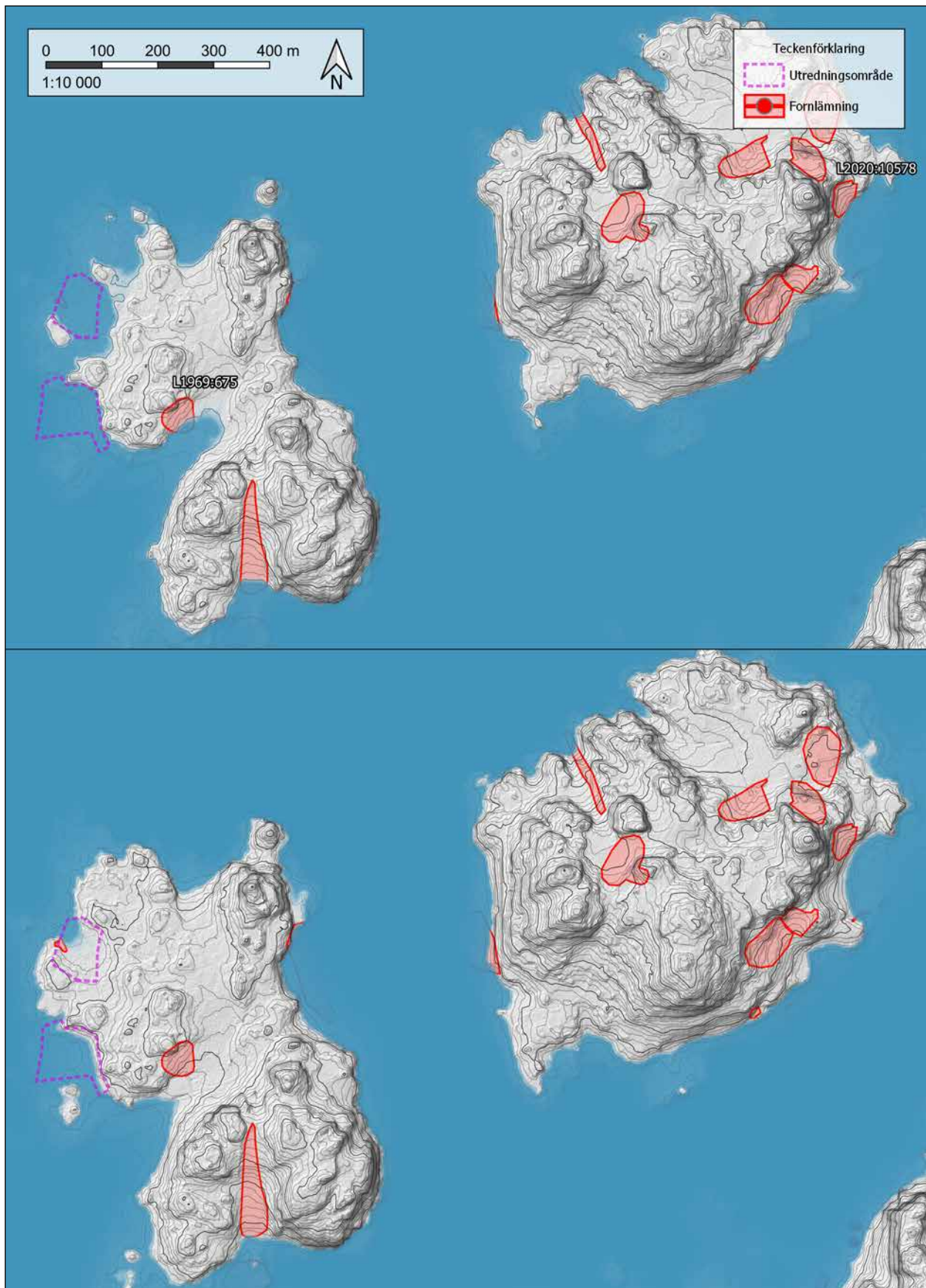
platsen legat direkt intill en grund vik som utmynnade mot norr (figur 5 och 6). Berghällarna ger ett skydd från västliga vindar, vilket kan ha varit av betydelse för boplatens lokalisering i detta annars exponerade läge i landskapet. Sett till resultatet av tidigare undersökningar i området representerar lämningen förmodligen en av många, mer eller mindre tillfälliga, strandnära visten som nyttjats i området under (sen-)mesolitikum. Platsen kan jämföras med exempelvis L2020:10578 (Nieminen 2024, s. 29) och L1969:675 (Lundin 2003, s. 26). L2024:814 skulle då kunna ha tillkommit något senare, då platsen ligger något längre ner i landskapet (27 meter över havet kontra strax över 30) och sannolikt torrlagts under århundradena efter 7000 BP (figur 6).

Utvärdering

Utredningen genomfördes enligt plan avseende den tidplan, kostnadsberäkning och målsättning som angetts i Länsstyrelsens förfrågningsunderlag/bekräftelse.

Figur 5. Foto över det norra utredningsområdet, med läget för boplaten L2024:814 markerat. Foto-riktning mot sydväst.

Figur 6. Jämförelse mellan en tänkt havsnivå som är 30 meter (övre) respektive 27 meter (nedre) över dagens. Uppgifter från SGU:s kartvisare/strandförskjutningsmodell (SGU 2024).

Referenser

- Hernek, R. 2015. *En boplatz från äldre stenålder vid Uddevallas inlopp. Arkeologisk undersökning. Del av RAÄ Forshälla 185:1. Forshälla-Röd 2:43. Forshälla socken, Uddevalla kommun.* Bohusläns museum Rapport 2015:25.
- Lundin, I. 2003. *Arkeologiska förundersökningar samt antikvariska kontroller av fornlämningar inom Ammenäsområdet, Forshälla socken, Uddevalla kommun.* Bohusläns museum Rapport 2003:30.
- Nieminen, J. 2024. *Vid Skärets skola – mesolitiska boplatser och härdar från äldre järnålder.* Arkeologerna Rapport 2024:43.
- SGU. 2024. *Kartvisaren Strandförskjutningsmodell.* Tillgänglig: <https://www.sgu.se/produkter-och-tjanster/kartor/kartvisaren/jordkartvisare/strandforskjutningsmodell/>

Administrativa uppgifter

Picea kulturarvs projekt: 2403 AU Ammenäs
Länsstyrelsebeslut dnr: 431-40830-2023
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2023-12-18
Uppdragsnummer Fornreg: 202400157
Uppdragstyp: Arkeologisk utredning
Företagare: Elisabeth Magnusson (via Liljewall AB)
Lämningsnummer: L2024:814

Fältarbetstid: 2024-03-04 – 2024-03-05
Projektledare: Daniel Gunnarsson
Övrig personal: Mats Pettersson, Sebastian Adamsson (Jonas Adamsson Entreprenad)
Undersökningsområdets storlek: 1,7 ha
Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6468000 m, Öst 313600 m
Dokumentationsmaterial: Förvaras hos Picea kulturarv
Fynd: Inga fynd tillvaratagna

Län: Västra Götaland
Kommun: Uddevalla
Landskap: Bohuslän
Socken: Forshälla
Fastighet: Ammenäs 1:389

Bilaga 1. Schakttabell

Num- mer	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Fynd	Anl	Lager	Anmärkningar
1	5	1,5	0,5	Nej	Nej	0,15 m förna, 0,2 m sand, därunder ursvallad morän.	
2	3	2	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder ursvallad morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt
3	4	1,5	0,5	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder sand.	
4	4	1,5	0,5	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder sand.	
5	4	1,5	0,4	Nej	Nej	0,1 m förna, 0,2 m sand, därunder ursvallad morän.	
6	4	1,5	0,4	Nej	Nej	0,1 m förna, 0,2 m sand, därunder ursvallad morän.	
7	5	1,5	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
8	4	1,5	0,5	Nej	Nej	0,15 m förna, 0,2 sand, därunder ursvallad morän.	
9	5	2	0,3	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
10	5	2	0,6	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	
11	5	2,5	0,4	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder sand.	
12	5	2	0,5	Nej	Nej	0,1 m förna, 0,2 m sand, därunder morän.	
13	6	3	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
14	5	3	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
15	4	3	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
16	8	2	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
17	5	2	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
18	4	2	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
19	6	5	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
20	5	3	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
21	4	1,5	0,3	Ja	Nej	0,15 m förna, därunder sandig morän.	Flinta påträffades ytligt i den sandiga moränen: 1 mikrospån, 6 avslag, 8 övriga (varav 1 möjligt kärnfragment, några svallade).
22	5	2	0,15	Ja	Nej	0,1 m förna, därunder sandig morän.	Flinta påträffades ytligt i den sandiga moränen: 2 avslag, 1 övriga (möjligt kärnfragment) samt splitter.
23	1,5	4	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Sankt.
24	5	1,5	0,3	Ja	Nej	0,15 m förna, därunder sandig morän.	Flinta påträffades ytligt i den sandiga moränen: 1 avslag, 5 övrigt (några svallade).
25	4,5	2,5	0,25	Ja	Nej	0,1 m förna, därunder sandig morän.	Flinta påträffades ytligt i den sandiga moränen: 2 övriga. Berg påträffades ytligt i S delen.
26	3	1,5	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Sankt.

Bilaga 1, forts.

Num- mer	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Fynd	Anl	Lager	Anmärkingar
27	4	1,5	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	
28	2	2	0,15	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder berg.	
29	4	1,5	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Berg påträffades ytligt i SV delen.
30	4	1,5	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	
31	4,5	1,5	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	
32	4	1,5	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Berg påträffades ytligt i S delen.
33	4	2	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	
34	3	1,5	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	
35	4	1,5	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Sankt.
36	4	1,5	0,3	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	Sankt.
37	1,5	3	0,4	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	
38	4	2	0,2	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
39	4	2	0,2	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
40	4	1,5	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Stora stenar förhindrade djupare schakt.
41	3	1,5	0,3	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Sankt.
42	4	1,5	0,4	Nej	Nej	0,15 m förna, därunder morän.	Sankt.
43	4	1,5	0,2	Nej	Nej	0,1 m förna, därunder morän.	

PICEA
Kulturgiv

